

VÝCHOVNÝ PORADCE JAKO KOORDINÁTOR PORADENSKÝCH SLUŽEB VE ŠKOLE

Mgr. Alice Vašáková

Mgr. Lenka Ondráčková

www.edupraxe.cz



Představení

▶ Mgr. Alice Vašáková

- 15 let praxe v roli školního a poradenského psychologa
- od r. 2009 lektor v rámci specializačního studia pro VP – vedení poradenského rozhovoru
- v současné době lektorka, psychoterapeutka a trenérka kognitivních funkcí

▶ Mgr. Lenka Ondráčková

- 20 let učitelské praxe – učitel 2. stupně s aprobací matematika – zeměpis
- 12 let výchovný poradce na ZŠ s cca 550 žáky a vedoucí ŠPP
- od r. 2009 lektor v rámci specializačního studia pro VP
- od r. 2013 lektor a jednatel vzdělávací agentury Edupraxe, s.r.o.

Náš cíl

- ▶ Pojmenovat realitu poradenských služeb ve školách a popsat roli výchovného poradce nejen jako poradenského pracovníka školy, ale také jako koordinátora poradenských služeb ve škole
- ▶ Ve spojení s příkladem dobré praxe se podívat na model funkčního školního poradenství
- ▶ Podpořit Vás v proměně Vaší poradenské role, posílit její poradenský rozměr

Jak přemýšlet o poradenských službách ve škole



Připomenutí legislativních východisek

- ▶ základní zákonná norma věnovaná poradenským službám je vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění – poslední novela spojená se zapracováním problematiky společného vzdělávání vyšla v červnu 2016 a platí od 1. 9. 2016 – vyhláška 197/2016
- ▶ zákony, vyhlášky a metodické pokyny vymezují rámec pro poskytování poradenských služeb – rámec se dá aplikovat na každé škole jinak, každá škola si musí vytvořit vlastní funkční model poradenských služeb podle svých potřeb a specifik

Z vyhlášky č. 197/2016 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních

§ 7 – Škola

- (1) Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole **školním poradenským pracovištěm, ve kterém působí zpravidla výchovný poradce a školní metodik prevence,** kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole **může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.**
- (2) Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené na:
 - **poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**

- sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření
- prevenci školní neúspěšnosti
- kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění
- podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami
- podporu vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných
- průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení

- včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů
- předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace
- průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou
- metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy
- spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci
- spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními

- (3) Škola zpracovává a uskutečňuje **program poradenských služeb ve škole**, který zahrnuje popis činností a vymezení odpovědnosti pedagogických pracovníků uvedených v odstavci 1, preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování
- (4) Pedagogičtí pracovníci uvedení v odstavci 1 se podílejí na zajištění podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, poskytují součinnost ŠPZ a spolupracují s orgány veřejné moci za účelem ochrany práv žáků

Příloha č. 3 k vyhlášce č. 197/2016

- I. Standardní činnosti výchovného poradce
- II. Standardní činnosti školního metodika prevence
- III. Standardní činnosti školního psychologa
- IV. Standardní činnosti školního speciálního pedagoga

- ▶ některé činnosti uvedené ve standardech pro jednotlivé poradenské pracovníky se překrývají, proto je vhodné stanovit ve škole poradenským pracovníkům pracovní náplně, které budou co nejpřesněji vymezovat jejich činnost a odpovídat rozsahu jejich „poradenského“ pracovního úvazku

Příloha č. 3 k vyhlášce č. 197/2016

I. Standardní činnosti výchovného poradce

Poradenské činnosti:

- 1) Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků.
- 2) Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči, včetně spolupráci na přípravě, kontrole a evidenci PLPP pro žáky s potřebou podpůrného opatření v 1. stupni.
- 3) Zajištění vstupní nebo průběžné diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a mimořádného nadání a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo mimořádně nadané žáky ve školských poradenských zařízeních.

- 4) Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními při zajišťování podpůrných opatření pro žáky se SVP a intervenčních činností pro žáky se SVP.
- 5) Příprava podmínek pro vzdělávání žáků se SVP ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto.
- 6) Poskytování služeb kariérového poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zejména pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona.

Metodické a informační činnosti:

- 1) Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy:
 - a) v otázkách kariérového rozhodování žáků
 - b) s přípravou a vyhodnocováním plánu pedagogické podpory
 - c) s naplňováním podpůrných opatření ve vzdělávání žáků se SVP
 - d) s tvorbou a vyhodnocováním individuálních vzdělávacích plánů
 - e) v práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky
- 2) Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence pedagogickým pracovníkům školy.
- 3) Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, IVP, práce s nadanými žáky apod.

4. Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se SVP pedagogickým pracovníkům školy.
5. Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízeních v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.
6. Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
7. Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.

Ověřený model školního poradenského pracoviště v základní škole

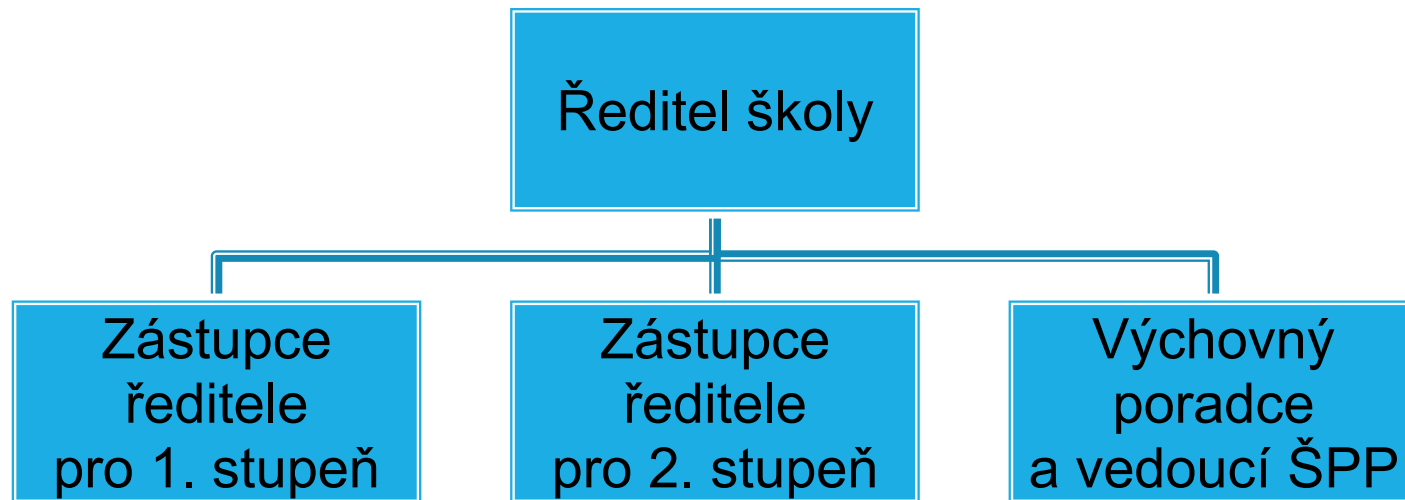
- na začátku je vhodné vymezit hlavní cíle, vytvořit organizační strukturu a úkoly pro jednotlivé poradenské pracovníky – vymezení kompetencí – s ohledem na cílové skupiny – žáky, jejich rodiče a učitele
- aby systém poradenských služeb ve škole fungoval, musí být ŠPP jasně zakotveno v organizačním řádu školy a mít svoji vnitřní strukturu, kterou jednotliví členové respektují

Struktura školního poradenského pracoviště – ukázka



Začlenění školního poradenského pracoviště do organizačního řádu školy – příklad

VEDENÍ ŠKOLY



Aby bylo školní poradenské pracoviště funkční, je nutná úzká spolupráce a podpora vedení školy, a to jak při jeho budování, tak při řešení aktuálních problémů; vedení školy musí klást důraz na plnění úkolů v této oblasti a řešit jejich případné neplnění.

Jak přemýšlet o poradenských službách ve škole

- ▶ Činnost ŠPP je „službou“ pro žáky, jejich zákonné zástupce a pedagogy
- ▶ Hlavním cílem je **PREVENCE** – poskytovat služby tak, aby nedocházelo k eskalaci problémů a **INTERVENČÍ** bylo potřeba minimum
- ▶ Poradenští pracovníci jsou týmem odborníků, kteří se na problémy se vzděláváním a výchovou žáků dívají jiným (poradenským) úhlem pohledu, komplexně a se zřetelem k limitům systému dané školy
- ▶ Jsou také zprostředkovateli „novinek“, koordinátory proměny systému ve škole

Příklad dobré praxe- prevence školní neúspěšnosti

Aktivity ŠPP

a) Oblast prevence:

- Funkční systém péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- Věnování zvýšené pozornosti žákům, kteří přestupují z jiné školy – program na vyrovnání různých ŠVP – jasná pravidla pro řešení této problematiky – pro koordinaci péče je možné využít PLPP → administrativně oblast zajišťuje **výchovný poradce**, v případě potřeby spolupráce s TU při jednání s rodiči
- Sledování žáků, u kterých došlo k výraznému zhoršení prospěchu v průběhu školního roku – včasné řešení problému – komunikace škola (třídní učitel, vyučující daného předmětu), rodič, žák → **zajistí TU**

- **Individuální konzultace pro neprospívající žáky** – systém přípravy na vyučování, styly učení apod. → **školní psycholog, speciální pedagog**
- **Sledování a řešení zvýšené omluvené absence** – podpora a pomoc dlouhodobě nemocným žákům – individuální plán doplnění probraného učiva a přezkoušení; sledování zvýšené krátkodobé omluvené absence – projednání problému s rodiči při dosažení určitého počtu zameškaných hodin, spolupráce vyučujících při doplňování zmeškaných písemných prací apod. – jednotná pravidla pro všechny – vhodný vnitřní předpis pro tuto oblast – **zajišťuje výchovný poradce ve spolupráci s TU**
- **Podpora žáků při nástupu do školy, přestupu z 1. na 2. stupeň nebo přestupu ze základní školy na střední** – pedagogická diagnostika, diagnostika stylů učení a zlepšení organizace práce

b) Oblast intervence

- **Funkční systém doučování** – na základě pedagogické diagnostiky, podpora ze strany školy současně s posilováním odpovědnosti žáka za svoje učení a vymezení role zákonného zástupce
- **Řešení neprospěchu podle jasných pravidel dříve než na konci pololetí** – pokud je žák hodnocen nedostatečně na konci 1. nebo 3. čtvrtletí, vyvolá TU společně s vyučujícím daného předmětu jednání s rodičem a žákem. Z jednání je pořízen zápis, jehož hlavní částí je plán úkolů, které musí žák splnit, aby se jeho prospěch zlepšil a nebyl hodnocen nedostatečně na konci pololetí, a také podpora ze strany rodiny (např. dohled nad plněním úkolů) a školy (např. individuální konzultace k učivu, kterému žák neporozuměl).

Podpora spolupráce s učiteli

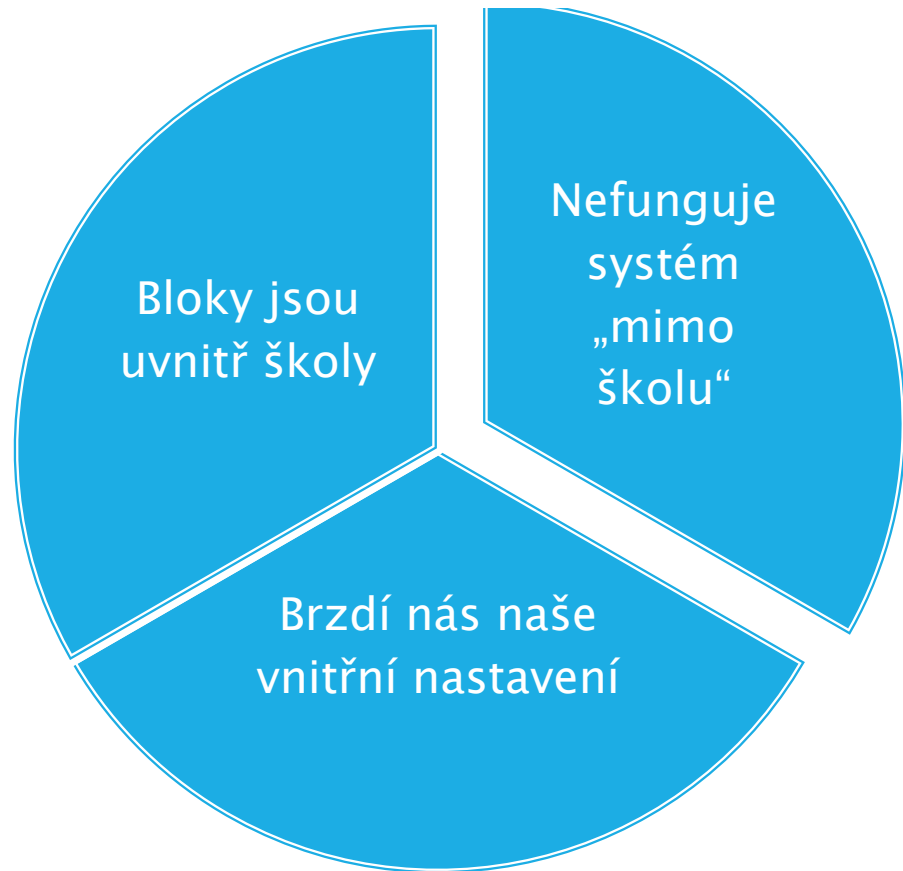
- ▶ Jasná pravidla pro řešení všech oblastí – přestup žáka, neprospěch, zvýšená omluvená absence apod. – vnitřní předpis školy
- ▶ Pomoc učitelům při přípravě zápisu z jednání – vzory zápisů z jednání, metodická konzultace před jednáním, podpora při samotném jednání s „problematickými rodiči“
- ▶ Důležité je, aby vedení školy kladlo důraz na plnění úkolů v oblasti prevence

Podpora spolupráce s rodiči

- ▶ Dostatečné vysvětlení všech pravidel pro oblast prevence
- ▶ Nabídka pomoci ze strany školy při řešení problémů v rodině (školní psycholog)
- ▶ Pravidelné informování, předcházení nedorozuměním

**Funguje to systémově?
Poskytují poradenské služby
ve školách to, co se od nich
očekává?**

Kde se skrývá zdroj problémů a zároveň tam je prostor ke změnám



Příklady...

- ▶ **Vedení nevede**, nepovažuje poradenské služby za prioritu, nevytváří podmínky
- ▶ Jednotliví poradenští pracovníci neznají své **kompetence**, takže se svými aktivitami překrývají anebo žádoucí služby neposkytují
- ▶ Poradenští pracovníci nejsou na rozmanité výzvy ve školách **odborně připraveni**, škála problémů je příliš různorodá a než se stačí zorientovat v jedné oblasti, přijdou nové výzvy....etc

**Co fakticky znamená
být poradenský
pracovník ve škole?**

Poradce v nás (zpět k výchovným poradcům)

- ▶ Jak vnímáme poradenský rozměr naší role ve škole?
- ▶ Co to znamená „být poradce“, čím je charakteristická tato role v jiných (mimoškolních) kontextech?
- ▶ Ukotvení v roli poradce Vám umožní neutopit se v moři práce a požadavků...
- ▶ A jak ve škole funguje ukotvený poradce? Především jako koordinátor 😊

Klíčové poradenské kompetence

- ▶ Oddělení rolí učitel/poradce (k poradenské roli patří specifické myšlení, role, jednání)
- ▶ Schopnost reflektování (v poradenských situacích průběžně vyhodnocovat „proces“)
- ▶ Dovednosti k vedení profesionálního rozhovoru
- ▶ Dojednávání poradenských zakázek (nepřijímat jako úkol vše, co na nás naši klienti kladou – forma spolupráce je vždy výsledkem dojednávání)
- ▶ Zkompetentňování „klientů“ (nepracujeme za klienty, podporujeme jejich růst)

Podmínky pro práci výchovního poradce

Co se osvědčilo

- ▶ Jasně vymezení školního poradenského pracoviště v organizačním řádu školy
- ▶ Stanovení vnitřní struktury v týmu a domluva na kompetencích mezi všemi poradenskými pracovníky ve škole – stanovení srozumitelných pracovních náplní v rámci přímé a nepřímé práce s ohledem na časové možnosti poradenských pracovníků
- ▶ Oddělení role ŠPP a vedení školy – tedy role podpůrné a kontrolní

Co se osvědčilo

- ▶ Vymezení role poradenských pracovníků, třídních i netřídních učitelů při řešení různých situací ve škole (rozdělení kompetencí)
- ▶ Pravidelné setkávání poradenského týmu a přenos informací k vedení školy
- ▶ Sebevzdělávání poradenských pracovníků
- ▶ Vyžádaná zpětná vazba na práci ŠPP od učitelů školy
- ▶ Spolupráce s institucemi a odborníky mimo školu

◦ ...

Co se osvědčilo

- ▶ **Podmínky pro práci:**
 - Prostorové vybavení
 - Materiální a technické vybavení
 - Dostatečná časová dotace na práci
 - Prostor pro prezentaci poradenských služeb